

Смоленкова А. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ФІНАНСОВА КРИЗА:
ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЧИНИ ТА ПРИКЛАДИ**

Фінансова криза – це порушення нормального роботи фінансової системи, яке проявляється у значному зниженні вартості активів, руйнуванні банківської інфраструктури та труднощах з виконанням фінансових зобов'язань. Вона супроводжується гострим нестачею грошей, хаосом серед інвесторів та масовим зняттям коштів з фінансових установ. Основні ознаки кризи – це зростання кількості банкрутств, скорочення обсягів кредитування, хвиля банківських криз та зменшення довіри до фінансових установ [1]. Фінансові кризи зазвичай виникають через поєднання економічних, інституційних і поведінкових факторів, таких як переоцінка активів, утворення кредитних бульбашок, накопичення боргів, недостатнє регулювання, панічні реакції інвесторів та стадна поведінка. У багатьох випадках такі кризи мають міжнародний характер, а їхній вплив поширюється через ефект «зараження», що підкреслює важливість співпраці між країнами та систем раннього виявлення можливих загроз [1].

Історія світових фінансових криз показує, наскільки вразлива глобальна економіка до різних потрясінь. Глобальна фінансова криза 2008 року, яка почалася в США, виникла через поширення «поганих» іпотечних кредитів, надмірне кредитування, а також складні фінансові інструменти. Падіння цін на нерухомість призвело до того, що багато позичальників не могли повернути кредити, що сприяло банкрутству Lehman Brothers. Це викликало глобальну економічну рецесію, швидке зростання безробіття та посилення контролю з боку держав [2; 3].

Криза 2020 року виникла через пандемію COVID-19. Зі строгими обмеженнями карантину багато підприємств зупинилося, порушилися ланцюги постачання, а зменшення попиту призвело до спаду фінансових ринків. Однак швидкі дії урядів та центральних банків дозволили стабілізувати ситуацію. Крім того, криза сприяла швидшому переходу на цифрові технології та стимулювала розвиток нових бізнес-моделей [4].

Фінансові кризи призводять до того, що виробництво стає менш виробничим, інвестиції та споживання зменшуються, ускладнюється отримання кредитів, зростає рівень безробіття та з'являються хвилі банкрутств. Водночас такі кризи можуть стати причиною необхідності реформ та інновацій, що добре видно на прикладі подій після криз 2008 та 2020 років [2-4].

Світові експерти уважно стежать за ризиком глобальної фінансової кризи, яка може у 2026 році з'явитися з ймовірністю 60-80%. Сьогоднішні економічні умови частково нагадують ситуацію, що виникла перед кризою 2008 року. До основних загроз належать проблеми на ринку нерухомості в США, збільшення процентних ставок, посилення торговельних суперечок та сповільнення темпів зростання світової економіки. Такі фактори можуть стати причиною рецесії та значного зниження активності на фінансових ринках. Прогнозується зменшення обсягів виробництва та доходів, негативний вплив на економіки, що зосереджені на експорті, та ускладнення виконання заходів, спрямованих на подолання кризи. З урахуванням цього 2026 рік може стати часом суттєвих економічних складнощів, які потребують комплексної та оперативної підготовки [5].

Фінансова криза шкодить стабільності економічної системи та призводить до того, що вартість активів знецінюються. Це відбувається через такі причини, як неправильна оцінка, зайве кредитування, слабкий контроль і панічна поведінка інвесторів. Прикладами можна вважати кризу 2008 року та наслідки пандемії COVID-19. Такі події зазвичай призводять до економічного спаду та росту банкрутств, але вони можуть стати причиною змін, реформ та появи нових ідей. Найважливіше – це ефективне управління ризиками та надійне регулювання.

Список використаних джерел:

1. Кентон В., Скотт Г., Розенстон М. Financial Crisis: Definition, Causes, and Examples. Investopedia. 2025. URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-crisis.asp>.
2. Вайнберг Дж. The Great Recession and Its Aftermath. Federal Reserve History. 2023. URL: <https://www.federalreservehistory.org/essays/great-recession-and-its-aftermath>.
3. Тернер Дж. Д. Why Did the Global Financial Crisis of 2007–09 Happen? Economics Observatory. 2023. URL: <https://www.economicsobservatory.com/why-did-the-global-financial-crisis-of-2007-09-happen>.
4. Wen I., Arbogast I. How COVID-19 Impacted Stock Performance by Industry. Federal Reserve Bank of St. Louis: On the Economy Blog. 2021. URL: <https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2021/march/covid19-impacted-stock-performance-industry>.

5. Мартинюк Ольга. Глобальна буря насувається: чому 2026-й може стати ще гіршим за кризу 2008 року. Радіо Трек. 18 вересня 2025. URL: https://radiotrek.rv.ua/news/globalna-burya-nasuvaietsya-chomu-2026-y-mozhe-stati-shche-girshim-za-krizu-2008-roku_351292.html.

Строцак Д. В., канд. екон. наук Левкович О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Повномасштабна війна стала безпрецедентним викликом для фінансової системи України, спричинивши значні макроекономічні дисбаланси, зростання бюджетного дефіциту та підвищення ризиків фінансової нестабільності. Водночас кризові умови стимулювали адаптацію фінансових інститутів, прискорення цифровізації та пошук нових механізмів фінансового забезпечення економіки. У цих умовах формування ефективної стратегії розвитку фінансової системи набуває критичного значення.

Війна спричинила різке зростання державних витрат, насамперед на оборону та соціальну підтримку населення, що призвело до суттєвого збільшення бюджетного дефіциту, зростання державного боргу, залежності від міжнародної фінансової допомоги та переорієнтацію бюджетних ресурсів на пріоритетні потреби. В той же час банківська система продемонструвала відносну стійкість завдяки попереднім реформам через зростання частки проблемних кредитів, скорочення кредитування бізнесу, підвищення ролі державних банків, активне впровадження цифрових банківських сервісів, тиск на валютний курс, валютні обмеження, зниження інвестиційної активності, скорочення прямих іноземних інвестицій, зниження довіри інвесторів підвищення інфляційних ризиків та зростання ролі держави у фінансуванні економіки.

Можна виділити наступні стратегічні напрями розвитку фінансової системи, а саме:

1. Забезпечення макрофінансової стабільності через контроль інфляції, зниження бюджетного дефіциту, оптимізацію державного боргу, посилення координації монетарної та фіскальної політики.